

1. Referentie

Referentie	Van Rompaey, V. (2002). <i>Media on/Family off? An integrated quantitative and qualitative investigation into the implications of Information and Communication Technologies (ICT) for family life</i> . Onuitgegeven doctoraatsthesis, K.U.Leuven, Faculteit Sociale Wetenschappen, Departement communicatiewetenschap.
Taal	Engels
ISBN - ISSN	/
Publicatievorm	Doctoraatsthesis

2. Abstract

In de publieke opinie leven heel wat ideeën wanneer het over televisie en de invloed daarvan op het gezinsleven gaat. Het oordeel lijkt te zijn dat wanneer ICT aangezet worden dit ervoor zorgt dat het gezinsleven dramatisch verandert. De vraag die zich hier opdringt is of dit werkelijk zo is: 'Raken gezinsleden vervreemd van elkaar (individualisering) en van de buitenwereld (privatisering) door het gebruik van ICT?'

Om op deze vraag een antwoord te kunnen bieden werd door het Departement Communicatiewetenschap van de K.U.Leuven een onderzoek opgezet naar de implicaties van (nieuwe) ICT voor het gezinsleven.

Dit onderzoek maakt gebruik van een geïntegreerd kwantitatief en kwalitatief onderzoeksopzet. Op basis van 965 telefooninterviews werd een typologie opgesteld waarin families werden ingedeeld op basis van het bezit van media toestellen. Ze werden verdeeld in traditionele (laag aantal media), intermediate (gemiddeld aantal media) en multimedia (hoog aantal media) gezinnen. Daarnaast werden de gezinnen ook volgens een tweede dimensie ingedeeld: conformistisch georiënteerde gezinnen versus op conversatie georiënteerde gezinnen.

Uit de 965 respondenten werd daarna een selectie gemaakt van 38 gezinnen voor diepte-interviews. Van deze 38 gezinnen werden 10 gezinnen geselecteerd voor een psychosociaal onderzoek.

3. Trefwoorden

Thema('s)	Gezin, media
Trefwoord(en)	Gezinsdynamiek, individualisering, informatie- en communicatietechnologieën (ICT), mediadensiteit, privatisering, sociale interactie

4. Onderzoeker

Opdrachtgever	/
Onderzoeker(s)	Veerle Van Rompaey Centrum voor Publieksonderzoek (CEPO) Departement Communicatiewetenschap K.U.Leuven Van Evenstraat 2A 3000 Leuven Tel: 016/ 32 32 20 of 016/ 32 32 24 Fax: 016/ 32 33 12 www.kuleuven.ac.be/facdep/social/com/onderzoek/cepo

5. Onderzoeksvraag

Onderzoeksvraag	Raken gezinsleden vervreemd van elkaar (individualisering) en van de buitenwereld (privatisering) door het gebruik van ICT?
Hypothesen	/

6. Methode

Onderzoeks-methode	Een integratie van kwantitatief en kwalitatief onderzoek. In een eerste fase werd een telefonisch onderzoek uitgevoerd, bij 965 gezinnen. Op het einde van dit kwantitatieve onderzoek werd een follow-up vraag gesteld. Aan de geïnterviewden werd gevraagd of ze tevens hun medewerking wilden verlenen aan een follow-up onderzoek dat bestond uit een gesprek met alle leden van het gezin. De tweede fase van het onderzoek bestond bijgevolg uit een bevraging van deze gezinnen. Er werden interviews uitgevoerd bij de gezinnen thuis en waar zowel de ouders als de kinderen aanwezig waren. In een derde fase vond ook een psychosociaal onderzoek plaats bij een beperkt aantal gezinnen.
Onderzochte groep	Voor het kwantitatief onderzoek werd een telefonische enquête afgenomen bij een representatief staal van 965 Vlaamse gezinnen. Enkel éénpersoonsgezinnen konden niet aan de enquête deelnemen. Voor het kwalitatief onderzoek werden op basis van het kwantitatief onderzoek 38 gezinnen geselecteerd voor diepte-interviewing, waarvan 10 gezinnen ook aan het psychosociaal onderzoek deelnamen.
Bereik	Regionaal (Vlaanderen)

7. Resultaten

Typologie van gezinnen	Op basis van de vragen uit de telefonische enquête rond mediadensiteit werd, door gebruik te maken van clusteranalyse, een typologie van gezinnen opgesteld: - Traditionele gezinnen (54%): hebben een beperkt aantal media-toestellen in huis (bv. televisie, telefoon en een beperkt aantal audio-toestellen). - Intermediaire gezinnen (31%): hebben een gemiddeld aantal media-toestellen in huis. Ze verschillen van het eerste type omdat ze extra toestellen bezitten zoals bv. extra televisietoestellen en extra audio-toestellen. Ze verschillen ook van het derde type omdat ze niet in het bezit zijn van nieuwere ICT's zoals internet. - Multimedia gezinnen (15%): hebben een hoge mediadensiteit wat wil zeggen veel media-toestellen in huis. Daarenboven hebben al deze gezinnen een internetaansluiting in huis.
Sociaal-Economische Status	Er werd nagegaan of de drie verschillende types gezinnen verschilden van elkaar op het vlak van Sociaal-Economische Status. Belangrijkste bevinding hierbij is dat naargelang de moeder hoger opgeleid is, er gemiddeld meer media-toestellen in de gezinswoning te vinden zijn. De opleiding van de vader lijkt van geen invloed te zijn op het aantal media-toestellen dat een gezin in zijn bezit heeft.
Kinderkamer als gemediatiseerd eiland	De data uit het kwantitatief onderzoek wezen ook uit dat de kinderkamer meer en meer aan het uitgroeien was tot een gemediatiseerd eiland. Wanneer een gezin met kinderen meer dan één exemplaar heeft van een bepaald mediatoestel dan staat het tweede toestel in de meeste gevallen in de kinderkamer.
Gezinsthema	De belangrijkste conclusie die uit het kwalitatief onderzoek getrokken kan worden is dat de invloed die ICT hebben op het gezinsleven afhangt van het gezinsthema. Het onderzoek toont aan dat gezinnen nieuwe ICT steeds zullen proberen in te passen in hun gezinsthema. Dat de nieuwe communicatiemiddelen voor vervreemding en een groter isolement zouden zorgen is dus niet noodzakelijk waar.
Ontwikkelings-fase kind	Naast het overheersende gezinsthema, spelen ook ontwikkelingsfasen die kinderen en tieners doorlopen, een belangrijke rol.
Impact van jongeren	Uit het onderzoek blijkt dat jongeren een heel grote rol spelen met betrekking tot het internet. Ouders gaan meestal over tot de aanschaf ervan omwille van de kinderen. Uiteindelijk zijn het ook de kinderen die er het meest gebruik van maken.
Controle door ouders	De meeste ouders weten niet welke sites hun kinderen bezoeken of waarom ze het internet gebruiken. Ze proberen eerder de tijd te controleren die hun kinderen op het net spenderen. Ze proberen de tijd te beperken, deels ook om de telefoonkosten te drukken.
Conformistische versus converserende gezinnen	Er wordt vaker televisie gekeken binnen conformistisch georiënteerde gezinnen. De computer wordt er vaker gebruikt om spelletjes op te spelen. De aankoop en het gebruik van de ICT toestellen wordt vaak gedomineerd door één persoon. Binnen de gezinnen die op conversatie georiënteerd zijn wordt de inhoud van televisieprogramma's vaak bediscussieerd. Ouders binnen deze gezinnen motiveren hun

	kinderen om de computer voor educatieve doeleinden te gebruiken. Elk gezinslid gebruikt de nieuwe ICT. Kinderen worden aangemoedigd om de nieuwe ICT te gebruiken. In sommige van deze gezinnen worden de kinderen betrokken bij het aanschaffen van nieuwe ICT.
--	--

8. Publicaties op basis van hetzelfde onderzoek

Van Rompaey, V. (2003). Media aan / gezin uit? Een onderzoek naar de gevolgen van informatie- en communicatietechnologieën (ICT) voor het gezinsleven. In *Nieuwe media, nieuwe ouderrollen?* (pp.41-52). Brussel: Hoger Instituut voor Gezinswetenschappen, Centrum voor Volwassenenonderwijs & vzw Vlaams Centrum voor Kinderen en Gezinnen.

Van Rompaey, V., Roe, K. & Struys, K. (2002). Children's Influence on Internet Acces At Home. Adoption and use in the family context. *Information, Communication & Society*, 5, (2), 189-206.

Van Rompaey, V., Roe, K. & Struys, K. (2000). Family communication patterns and families' media density and use. In B. Van den Bergh & J. Van den Bulck (Eds.), *Children and Media: Multidisciplinary Approaches* (pp. 111-129). Leuven/Brussel: Garant.

9. Beleidsaanbevelingen

Nee

10. Samenvatting

In een documentaire over de plaats die televisie inneemt in het gezinsleven zegt een vader het volgende: 'Als ik de televisie aanzet, is het juist alsof het gezinsleven uitgeschakeld wordt.' Deze uitspraak geeft uiting aan een publieke bezorgdheid die recent verschoven is van de televisie naar alle ICT. Het oordeel lijkt te zijn dat wanneer ICT aangezet worden dit ervoor zorgt dat het gezinsleven dramatisch verandert. De vraag die zich hier opdringt is of dit werkelijk zo is: 'Raken gezinsleden vervreemd van elkaar (individualisering) en van de buitenwereld (privatisering) door het gebruik van ICT?'

In 1998 werd aan het Departement Communicatiewetenschap van de K.U.Leuven, met steun van het FWO-Vlaanderen, een onderzoek opgezet naar de implicaties van (nieuwe) ICT voor het gezinsleven. Het onderzoek bestond uit twee fasen. In de eerste fase ging het om een kwantitatief onderzoek aan de hand van telefonische enquêtes die werden afgenomen bij Vlaamse gezinnen. De belangrijkste componenten waren mediadensiteit en de plaatsing van de media-toestellen in de woning. Daarnaast werden ook de typische variabelen omtrent Sociaal-Economische Status bevraagd. In de tweede fase ging het om een kwalitatief onderzoek dat bestond uit een psychosociaal onderzoeksdesign. Het ging om het gebruik van technieken zoals Family Interaction Game, Family List, diepte-interviews,...

Op basis van de vragen uit het kwantitatief onderzoek werd door het gebruik van clusteranalyse een typologie van gezinnen opgesteld: traditionele gezinnen, intermediaire gezinnen en multimedia gezinnen. Hierna werd ook nagegaan of de drie verschillende types van gezinnen verschilden van elkaar op het vlak van Sociaal-Economische Status. Belangrijkste bevinding hierbij is dat naargelang de moeder hoger opgeleid is, er gemiddeld meer media-toestellen in de gezinswoning te vinden zijn. De opleiding van de vader lijkt van geen invloed te zijn op het aantal media-toestellen dat een gezin in zijn bezit heeft.

De centrale vraag in het kwalitatief onderzoek was of meer mediatoestellen in huis leiden tot sociale isolatie zowel van het gezin als van de gezinsleden. Eén van de belangrijkste bevindingen van het onderzoek is dat de invloed van ICT op het gezinsleven afhangt van de psychosociale structuur van het gezin. Het onderzoek toont ook aan dat gezinnen nieuwe ICT steeds zullen proberen in te passen in hun gezinsthema. Dat de nieuwe communicatiemiddelen voor vervreemding en een groter isolement zouden zorgen is dus niet noodzakelijk waar. Naast het overheersende gezinsthema, spelen ook ontwikkelingsfasen die kinderen en tieners doorlopen een belangrijke rol.

Uit het onderzoek blijkt duidelijk dat ICT gebruik niet gemedieerd wordt door de gezinscontext maar ingebed is in de gezinsdynamiek en op die wijze in staat is om implicaties te hebben voor het gezinsleven. Dit leidt tot de conclusie dat ICT gebruik een reflectie is van het algemeen functioneren van het gezin.